

ВІДГУК**офіційного опонента****доктора економічних наук, професора****Диканя Володимира Леонідовича**

на дисертаційну роботу Портного Олексія Володимировича

**«ЦІНІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ
РОЗВИТКОМ ТРАНСПОРТНОЇ КОМПАНІЇ»,**

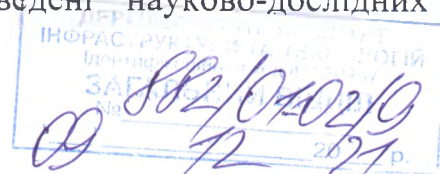
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 – Економіка

Ступінь актуальності обраної теми. В умовах переходу від індустріальної до постіндустріальної моделі економіки, автоматизації та цифровізації процесів виробництва та обігу, зміни споживчої поведінки та зростання невизначеності, відставання національних транспортних компаній від зарубіжних за основними показниками ефективності виробництва посилює необхідність розробки та впровадження адекватної сучасним реаліям системи управління економічним розвитком. Проблема гармонізації бізнес-відносин з узгодженням функцій систем управління економічними процесами, що підтримують транспортне виробництво, основну економічну діяльність, своєчасне інноваційне оновлення та ефективне використання економічних ресурсів транспортних компаній має тим більшу актуальність, чим є більшим розрив між транспортними системами країн і регіонів, що стримує процеси національного та регіонального економічного розвитку. У зв'язку з цим посилюється необхідність пошуку сучасних підходів до управління розвитком транспортних компаній, як одного з вагомих факторів підвищення ефективності роботи транспортної системи України.

Дані положення вказують про актуальність та своєчасність проведеного дослідження, а також підтверджують його наукову значущість.

Слід підкреслити, що проведені автором дослідження відповідають науковим напрямкам кафедри економіки, маркетингу та бізнес-адміністрування Державного університету інфраструктури та технологій, а результати, отримані в дисертації, були використані при проведенні науково-дослідних робіт

Державного університету інфраструктури та технологій на тему: «Проблеми інноваційного розвитку ринку транспортних послуг» (2012–2018 рр., номер держреєстрації 0112U005792), у якій автором розроблено методичні положення та проведено динаміко-структурний аналіз розвитку ринку транспортних послуг; «Економічний розвиток транспортної інфраструктури України» (2019–2023 рр., номер держреєстрації № 0119U101875), у якій автором досліджено зміст і взаємозв'язок основних категорій концепції ціннісно-орієнтованого управління, введено поняття «ціннісно-орієнтоване управління» і «ціннісно-орієнтоване мислення», систематизовано моделі економічного розвитку та теорії фірми, виявлено сучасні тенденції економічного розвитку транспортних компаній, розроблено модель інтегрованого ESG-ціннісно-орієнтованого управління, побудовано сценарії економічного розвитку компанії транспортно-логістичного сектору.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Портного Олексія Володимировича є завершеною науковою працею, в якій викладено теоретичні узагальнення та запропоновано авторський підхід до розв'язання наукового завдання, пов'язаного з розробленням теоретико-методичних засад і надання науково-практичних рекомендацій щодо ціннісно-орієнтованого управління економічним розвитком транспортної компанії.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується:

- актуальністю, чітко сформульованою метою дослідження та вирішенням поставлених задач;
- теоретичним та аналітичним обґрунтуванням отриманих результатів;
- використанням різноманітних методів дослідження, а саме методи: аналізу та синтезу під час дослідження історичних аспектів формування теорій ціннісно-орієнтованого управління та економічного розвитку, групування – для критичного аналізу понятійно-категоріального апарату ціннісно-орієнтованого управління, моделей, підходів, інструментарію ціннісно-орієнтованого управління

(стор. 22–38, п. 1.1); статистичного економічного та фінансового аналізу – для виявлення сучасних тенденцій економічного розвитку та змін у вартості та цінності транспортних компаній (стор. 132–147, п. 2.3); економіко-математичного моделювання – для визначення впливу факторів на результати діяльності транспортних компаній (стор. 191–201, п. 3.3); системного аналізу – для розроблення механізму ESG-інтегрованого управління цінностно-орієнтованим економічним розвитком транспортної компанії (стор. 171–186, п. 3.2); сценарного моделювання – для оцінки напрямів економічного розвитку транспортних компаній; структурно-динамічний, графічний – для наочного подання статистичної інформації та результатів дослідження (стор. 201–210, п. 3.3);

– обґрунтованість та достовірність наукових результатів дисертаційної роботи також підтверджується їх апробацією на 7 науково-практичних конференціях різних рівнів.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. В результаті вивчення змісту дисертаційної роботи Портного Олексія Володимировича, наукових праць та отриманих результатів, можна зазначити, що тему розкрито повністю та досягнуто результатів, які відзначаються науковою новизною:

удосконалено:

– наукові засади дослідження особливостей економічного розвитку транспортної компанії через: виявлення взаємозв'язку та формування циклічного ланцюга факторів економічного розвитку і узагальнення та деталізацію мегатрендів розвитку транспортно-логістичного сектору економіки, урахування яких закладає теоретичні засади стратегічного прогнозування та визначення пріоритетів корпоративної політики на різних горизонтах планування;

– методичні засади визначення напрямів економічного розвитку транспортної компанії в системі ціннісно-орієнтованого управління через: виявлення проблем економічного розвитку (порівняно низькі рівні загальної акціонерної рентабельності та рентабельності інвестованого капіталу, значний внутрішньогалузевий розрив ефективності) та визначення ключових умов збільшення вартості і створення цінності (фокусування на зростанні

рентабельності інвестицій та рентабельності інвестованого капіталу, реалізація масштабних інвестиційних проєктів і стратегій з максимальним урахуванням мегатрендів), що дозволило сформувавши для компаній транспортно-логістичного сектору сукупність важливих імперативів ціннісно-орієнтованого функціонування та економічного розвитку (гнучкість у розподілі ресурсів, збалансоване фінансування активів, цифрова трансформація, використання можливостей злиття, поглинання та співпраці, урахування нестійких, невизначених, складних і двозначних умов середовища);

– організаційно-економічний механізм ціннісно-орієнтованого управління економічним розвитком транспортної компанії, який подано як сукупність послідовно реалізуємих керуючою підсистемою стосовно керованої підсистеми специфічних функцій ESG-інтегрованого ціннісно-орієнтованого управління, спрямованих на забезпечення максимізації цінності та сталого розвитку компанії в умовах циклічної динаміки національної економіки та з урахуванням особливостей галузевого ринку, що включає взаємопов'язані внутрішні (систему забезпечення, теоретико-методичні засади, специфічні функції, напрями реалізації ціннісно-орієнтованого управління) і зовнішні (стейкхолдери, державне регулювання, інституційне, конкурентне середовище) укрупнені блоки. Впровадження даного механізму сприятиме зростанню цінності транспортної компанії;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категорійний апарат ціннісно-орієнтованого управління, шляхом розроблення авторського підходу до трактування понять «ціннісно-орієнтоване управління» (як бізнес-філософії та концептуального підходу до управління, зорієнтованого на створення і максимізацію цінності компанії для стейкхолдерів, зокрема вартості для власників, що інтегрує процеси генерації, вимірювання і управління цінністю з позицій усіх заінтересованих сторін та ґрунтується на ціннісно-орієнтованому мисленні) та «ціннісно-орієнтоване мислення» (як типу мислення, здатного фокусуватись на максимізації цінності та привести до концентрації управлінських рішень на ключових її факторах), що, на відміну від наявних підходів, розкриває зміст теоретичних та інструментальних засад і позначає спосіб досягнення цілей з позицій управління;

– науково-методичні аспекти теорії економічного розвитку (узагальнено основні моделі економічного розвитку, розвинуто класифікацію теорій фірми з виділенням фундаментальних (технологічних та інституціональних) та прикладних теорій (зокрема, теорії ціннісно-орієнтованого управління). Врахування наданих положень забезпечить наукову обґрунтованість прийняття стратегічних рішень та дозволить підвищити ефективність процесу управління економічним розвитком компанії;

– теоретичні засади ціннісно-орієнтованого управління шляхом: обґрунтування періодизації розвитку (визначення логіки формування і розкриття історичного та змістовного взаємозв'язку між моделями) та класифікації моделей ціннісно-орієнтованого управління із виокремленням двох груп (фінансових моделей управління вартістю та інтегральних моделей управління цінністю компанії), що створює необхідні та достатні умови для удосконалення організаційно-економічного механізму ціннісно-орієнтованого управління транспортними компаніями;

– набув подальшого розвитку інструментарій ціннісно-орієнтованого управління економічним розвитком транспортної компанії шляхом побудови сценаріїв (оптимістичного, передбачуваного, адаптивного), що враховують загальноекономічні та специфічні фактори, які визначають особливості економічної діяльності, та розкривають взаємозв'язок фінансової та нефінансової результативності в системі ціннісно-орієнтованого управління транспортними компаніями. Розробка та аналіз цієї системи сценаріїв дозволить своєчасно виявляти зміну рівня фінансової стійкості, ідентифікувати ризики зниження вартості та цінності транспортної компанії і, як наслідок, своєчасно розробляти та реалізовувати заходи щодо їхнього нівелювання.

Отже, Портним Олексієм Володимировичем проведено змістовні наукові дослідження в результаті яких отримані нові, обґрунтовані та достовірні наукові результати.

Практична цінність одержаних результатів дослідження. Практична цінність отриманих в дисертаційній роботі Портного Олексія Володимировича наукових результатів полягає в тому, що останні використані при проведенні

науково-дослідних робіт Державного університету інфраструктури та технологій на тему: «Проблеми інноваційного розвитку ринку транспортних послуг» (2012–2018 рр., номер держреєстрації 112U005792), у якій автором розроблено методичні положення та проведено динаміко-структурний аналіз розвитку ринку транспортних послуг; «Економічний розвиток транспортної інфраструктури України» (2013–2023 рр. номер держреєстрації 0119U101875), у якій автором досліджено зміст і взаємозв'язок основних категорій концепції ціннісно-орієнтованого управління, введено поняття «ціннісно-орієнтоване управління» і «ціннісно-орієнтоване мислення», систематизовано моделі економічного розвитку, виявлено сучасні тенденції економічного розвитку транспортних компаній, розроблено модель інтегрованого ESG-ціннісно-орієнтованого управління, побудовано сценарії економічного розвитку компанії транспортно-логістичного сектору.

Практична цінність дисертаційної роботи Портного Олексія Володимировича підтверджена також впровадженням одержаних наукових результатів у діяльність:

1) АТ «Укрзалізниця» (довідка від 13.09.2021 р.) – результати були використані Департаментом матеріально-технічного забезпечення Акціонерного товариства «Українська залізниця» при плануванні та аналізі показників ефективності у сфері закупівельної діяльності для виявлення ступеня впливу ефективності закупівель на цінність та сталість товариства, його інвестиційну привабливість.

2) Комунального підприємства «Київський метрополітен» (довідка № 38/12-02 від 07.09.2021 р.) – розглянуто та прийнято до уваги в економічному аналізі та при плануванні показників розвитку підприємства методичний підхід до оцінки результатів економічної діяльності за фінансовими, екологічними, соціальними та управлінськими критеріями з урахуванням принципів відповідального інвестування та сучасних трендів розвитку пасажирського сектору транспортної галузі.

3) Товариство з обмеженою відповідальністю «Влад транс» (довідка № 587 від 25.08.2021 р.) – впроваджено методичні рекомендації щодо оцінки показників діяльності та вартості компанії у відповідності до концепції сталого розвитку та загальної суспільної користі, а також розглянуті можливі шляхи подальшого поліпшення показників діяльності для підвищення вартості.

4) Публічне акціонерне товариство «АТП-13058» (довідка № 149 від 26.08.2021 р.) – впровадження ціннісно-орієнтованого підходу до управління транспортною компанією дозволить підвищити ефективність та користь підприємства для внутрішніх та зовнішніх контрагентів та визначити напрямки подальшого розвитку з урахуванням сучасних ризиків та трендів розвитку транспортно-логістичної галузі України.

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Наукові праці дисертанта, в яких висвітлено основні результати дослідження, повністю відповідають пункту 11 Постановки Кабінету Міністрів України №167 від 06.03.2019 року «Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії» та викладені у 13 наукових працях, загальний обсяг яких склав 6,08 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,91 друк. арк., з них: 6 статей у наукових фахових виданнях (з них 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до ОЕСР та/або Європейського Союзу, фахових виданнях України категорії «А», або закордонних виданнях, що входять до WoS або Scopus), 7 тез доповідей в збірниках матеріалів конференцій.

Загальна оцінка змісту роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, логічно побудована і добре структурована. У роботі дисертант використовував методи наукового дослідження, серед яких вважаю за доцільне вказати окремо на методи статистичного, фінансового, системного та сценарного аналізу, економіко-математичного моделювання. Список використаної літератури містить наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, загальною кількістю найменувань 253, з яких 117 україномовних та 136 англійськомовних.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Під час аналізу дисертаційної роботи на тему: «Ціннісно-орієнтоване управління економічним розвитком транспортної компанії» Портного Олексія Володимировича порушення академічної доброчесності відсутні. Цитування та

наукові результати, що запозичені у інших авторів мають посилання на відповідне джерело, а публікації проведено відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України №167 від 06.03.2019 р. «Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії» (п. 12).

Оформлення дисертаційної роботи. Оформлення дисертації за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України № 40 від 12 січня 2017 р.

Дискусійні положення та зауваження.

1. Відсутній логічний перехід від аналізу підприємницької активності та рівня соціально-економічного розвитку України до дослідження категорії «транспортна компанія» (стор. 72). Було б доцільно саме у цьому місті більше уваги приділити ролі транспорту в національній економіці та умовам ведення бізнесу у даній галузі, що здобувач робить далі (стор. 74), перш ніж поглиблюватись у специфіку визначення галузевих суб'єктів господарювання.

2. На рис. 1.13 (стор. 81) представлено вплив мегатрендів економічного розвитку на функціонування транспортної компанії окремих сегментів транспортно-логістичного сектору економіки. Напрями впливу, представлені на ілюстрації, потребують детальнішого пояснення, зокрема доцільно обґрунтувати, чому мегатренд пандемії є нейтральним для авіаційних перевезень і перевезень водного транспорту, при цьому негативно впливає на залізничні та автомобільні перевезення.

3. На рис. 2.13 (стор. 142) наведені співвідношення середнього темпу приросту та сукупного середнього темпу приросту показників динаміки доходів компаній транспортно-логістичного сектору економіки за видами економічної діяльності, проте по тексту не наведено пояснень щодо методичних засад та необхідності їхнього розрахунку.

4. У роботі використовується багато акронімів, яким надається необхідне пояснення, а потім вони зустрічаються по тексту дисертації. Для зручності сприйняття результатів дослідження відповідні скорочення потрібно було

зібрати в окремий блок «умовні позначення» та розмістити його на початку дисертації.

5. Некоректним є віднесення до однієї групи таких комплексних показників, як фондові індекси у сфері сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності, а також показників, що дозволяють оцінити лише окремі аспекти сталого соціально відповідального господарювання (Індексу прозорості компаній ПАКУ і Центру «Розвиток КСВ»), (стор. 164).

6. У роботі двічі приділяється увага принципам ціннісно-орієнтованого управління економічним розвитком транспортної компанії. У п. 3.2 під час опису механізму подаються базові принципи управління (стор. 182–183), у п. 3.3 розкривається система принципів, що сформована в парадигмі ESG-інтегрованих моделей (стор. 190–193). Було б доцільно систематизувати ці принципи і подати загалом.

7. Зважаючи на лібералізацію ринку залізничних послуг, зростаючі складнощі маршрутизації перевезень вантажів та процеси реформування АТ «Укрзалізниця» дискусійним є віднесення «перевезень за єдиним розкладом» (стор. 206) до особливостей розвитку сучасного залізничного транспорту в частині вантажних перевезень.

Разом з тим, вказані недоліки та висловлені побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації.

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційної роботи. Результати дослідження Портного Олексія Володимировича на тему: «Ціннісно-орієнтоване управління економічним розвитком транспортної компанії» сприятимуть в подальшому розвитку теоретичних досліджень та можуть бути використані під час вирішення практичних завдань в управлінні транспортними компаніями України. Сучасне ціннісно-орієнтоване управління фокусує процеси менеджменту та економічного розвитку на створенні та максимізації цінності компанії для всіх стейкхолдерів, що має реалізовуватись через необхідність генерації, прийняття та реалізації альтернатив в контексті досягнення фінансових та нефінансових цілей. Саме цей аспект може стати базою для подальшого дослідження та розробки прикладного інструментарію

для впровадження та оцінки таких альтернатив, що обумовлюється окрім зовнішніх факторів, і специфікою діяльності транспортних компаній. Удосконалений механізм «ціннісно-орієнтованого» управління транспортною компанією (рис. 3.4, п. 3.2, стор. 185) є теоретичною базою досліджень для інших науковців, в подальшому з розвитком наукової теорії можна діагностувати застарілі складові та виокремити нові, інноваційні елементи механізму. Оцінка сучасних мегатрендів та їх вплив на сектори транспортно-логістичного сектору має отримати своє подальше прикладне використання у повсякденній діяльності транспортних компаній з метою корегування та адаптації існуючих стратегій розвитку до змін у зовнішньому середовищі для підтримки фінансової стійкості та збереження ринкової вартості (рис. 2.13, п. 1.3, стор. 77).

Загальний висновок. Загалом дисертаційна робота «Ціннісно-орієнтоване управління економічним розвитком транспортної компанії» є завершеною науковою працею, виконаною на високому рівні і вперше подається до захисту. Підготовлена дисертаційна робота Портним Олексієм Володимировичем повністю відповідає вимогам, викладеним у п. 10, 11, 12 Постанови Кабінету Міністрів України № 167 «Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії», а тому її автор, Портний Олексій Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Офіційний опонент

Доктор економічних наук, професор
Завідувач кафедри економіки та управління
виробним і комерційним бізнесом
Українського державного
університету залізничного транспорту

Володимир ДИКАНЬ

Особистий підпис
Свідчую _____ 20__ р.
Завідуючий канцелярією
УкрДУЗТ

[Handwritten signature]
Володимир Дикань
[Handwritten signature]